

In memoriam**Prof. dr. sc. Josip FRANIČEVIĆ**

(6. 11. 1923. – 7. 5. 2014.)

Kako je čudna situacija nas smrtnika. Svatko je ovdje u kratkom posjetu. Ne zna zašto, ali katkad vjeruje da to osjeća. S gledišta svakodnevnog života, bez dubljeg razmišljanja, zna se pak: čovjek je tu za druge ljude – u prvom redu za one od čijeg osmijeha i dobrobiti potpuno ovisi njegova vlastita sreća, a onda i za one mnoge nepoznate s čijom nas sudbinom povezuje pupčana vrpca suosjećaja.

Albert Einstein

U Zadru je 7. svibnja 2014., u 91. godini života, preminuo prof. dr. sc. Josip Franičević, specijalist ginekologije i porodništva, sveučilišni profesor, redoviti član Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, ravnatelj i predavač na Školi za medicinske sestre primaljskoga smjera u Zadru.

Nakon prim. dr. Romana Jelića (1993.) i prof. dr. sc. Slavka Perovića (2007.), napustio nas je tako i posljednji iz trijumvirata starije generacije istaknutih hrvatskih i zadarskih liječnika. Sva trojica su po svojoj stručnosti, humanosti i znanstvenim prinosima za života doživjeli brojna priznanja i bili su, počam od običnoga puka, pa sve do uskih znanstvenih krugova, iznimno cijenjeni u društvu. Sva trojica doživjela su ostvarenje plodnog života i duboku starost. Sva trojica bili su porijeklom otočani (Mali Iž, Kali na Ugljanu, Hvar) pa je i ta bodulska genetska poputbina vjerojatno dobrim dijelom zaslužna za biološku činjenicu njihove dugovječnosti. Ipak, treba napomenuti kako je prof. dr. Josip Franičević – napustivši nas na pragu desetoga desetljeća svoga života – nadživio obojicu cijenjenih pretходnika, a do svoje smrti bio je i najstariji živući liječnik u Zadru i najstariji živući ginekolog u Hrvatskoj.

Prof. dr. sc. Josip Franičević rođio se 6. studenoga 1923. godine u Starom Gradu na otoku Hvaru. Gimnazijsko školovanje pohađa u Splitu, gdje maturira 1942. Zbog nepovoljnih ratnih okolnosti (sudionik NOR-a od 1. kolovoza 1943.), diplomu iz sveukupne medicine stječe na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1951. Za studija medicine godinama je bio demonstrator na Institutu za fiziologiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Godine 1971., na istom fakultetu brani doktorsku disertaciju tezom *Utjecaj kasnih gestoza na fetoplacentarnu jedinstvenost s analizom regionalnih osobitosti*. Dvije godine kasnije (1973.), na Medicinskom fakultetu u Rijeci habilitira radom *Pretjerani porast tjelesne težine u trudnoći – Hydrops gravidarum*. Iste godine postaje redoviti član Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, a dodijeljen mu je i naziv primarijusa. Nekoliko nastavnih godina – počam od njegova otvaranja 1975., drži diplomska predavanja iz predmeta *Porodništvo* na Medicinskom studiju u Splitu (isti predmet predavao je i na Medicinskom fakultetu u Rijeci), a godine 1981. promoviran je za izvanrednog profesora na Medicinskom fakultetu u Zagrebu gdje ga vidimo kao predavača na poslijediplomskom studiju iz perinatologije.

Nakon diplome, obvezatan pripravnički staž (1951./52.) odraduje u Općoj bolnici Split predavajući usput higijenu na splitskoj Domaćinskoj školi. Nakon staža zaposlio se na dužnosti kotarskoga liječnika opće prakse i voditelja kotarske zdravstvene stanice Hvar. Na tom radnom mjestu zadržao se nepune četiri godine: od 1952. do 1955. Godine 1955., iz obiteljskih razloga doseljava u Zadar, te u zadarskoj Općoj bolnici započinje specijalizaciju iz ginekologije i porodništva. Dio specijalističkoga staža obavlja u Zagrebu, gdje 1959. polaže specijalistički ispit i stječe titulu specijaliste ginekologa i porodničara. Od 1955. do umirovljenja 1989. radio je na Ginekološko-porodajnom odjelu Opće bolnice u Zadru, gdje je od 1965. bio voditelj Odjela za patologiju trudnoće. Ujedno, od 1972. do 1977., obnaša i dužnost ravnatelja Škole za medicinske sestre primaljskoga smjera, na kojoj je već otprije predavač.

U podružnici Zbora liječnika Hrvatske – ZLH (od 26. veljače 1991.: Hrvatski liječnički zbor – HLZ) u Zadru iznimno je aktivan, a u dva je mandata njezin tajnik i član predsjedništva. U jednom mandatu (1983. – 1985.) član je Predsjedništva ZLH. Također je iznimno aktivan u okviru Sekcije za perinatalnu medicinu ZLH u kojoj je godinama bio član Upravnoga odbora.

Više godina bio je i član predsjedništva Udruženja za perinatalnu medicinu Jugoslavije, te član uredništva časopisa *Jugoslavenska ginekologija i perinatologija*.

Glavno područje njegova rada bilo je porođništvo. Osobitu pozornost u svom znanstveno-istraživačkom radu posvetio je patologiji trudnoće. Bavio se gestozama, potom analizom perinatalnog mortaliteta u vezi s pretjeranim porastom tjelesne težine majki, a obrađivao je i ostale teme iz opstetričko-perinatalne patologije, kao i patologije porođaja carskim rezom. Razmatrao je također i teme iz socijalno-ginekološke problematike, poput neželjene trudnoće, značenja nekih socijalno-ekonomskih čimbenika na učestalost prijevremenog poroda, te posljedica legalnih pobačaja u Dalmaciji.

Objavio je oko 80 stručnih i znanstvenih radova.

Svoj prvi rad, *Hernia diaphragmatica*, objavio je još kao student u časopisu *Medicinar* (1949.). Stručne i znanstvene radove objavljivao je u časopisima *Liječnički vjesnik* (1957., 1965., 1975.), *Arhiv za zaštitu majke i djeteta* (1968.), *Medicinski glasnik* (1957., 1965.), *Medica Jadertina* (1969., 1978.), *Jugoslavenska ginekologija i opstetricija* (1971., 1977.), *Perinatalna dani* (1974., 1978.-79., 1981., 1984.), a najveći broj izišao je u različitim zbornicima radova s liječničkih i ginekoloških kongresa. S dr. A. Franceschijem koautor je povijesnomedicinskog rada *Osvrt na razvoj i rad rodilišta u Zadru od oslobođenja do 31. 12. 1978.* (*Medica Jadertina*, 1978; 10:24). Autor je poglavlja o EPH-gestozama u sljedećim knjigama: V Brumec i A. Kurjak.: *Perinatalna medicina* (Zagreb, 1977.); F. Mikulandra i sur.: *Blizanačka trudnoća* (Šibenik, 1988.) te A. Dražančić i sur.: *Porodništvo* (Zagreb, 1994.). Suradivao je također u F. Destro, ur.: *Medicina fetale* (Bologna, 1978.) s radom *Serum lipids and lipoproteins in newborns of mothers with excessive weight gain in pregnancy* (suautorstvo s Kronja M. i Valjin V.); S. Perović i sur.: *Dojenje* (Zagreb, 1987.); N. Bregun-Dragić: *Carski rez* (Novi Sad, 1987.) te Juretić i S. Balarin: *Pedijatrija za više medicinske sestre* (Split, 1995.). Urednik je i koautor *Monografije o EPH – gestozama* koju je 1985. tiskala Znanstvena jedinica medicinskog centra u Zadru. U kroničnom nedostatku prikladnih udžbenika za medicinske sestre primaljskoga smjera, u suautorstvu s prof. dr. Dragom Vrbanićem i prof. dr. Velimirom Kirhmajerom napisao je i uredio skriptu *Porodništvo* (1976.). Zanimljivo je kako su skripte „planule“ čim su se pojavile u

optjecaju, a njima su se služile, ne samo učenice srednjih medicinskih škola, već nerijetko i studenti medicine. Drugi dio skripte, premda gotovo u cijelosti završen u rukopisu, nije izišao ponajprije zbog smrti dvojice navedenih koautora i reorganizacije medicinskih škola, a time je ujedno propao i projekt da se *Porodništvo* tiska i kao jedinstven suvremeni udžbenik.

Sedamdesetih je godina, uz prof. dr. sc. Slavka Perovića, prim. doc. dr. sc. Petra Baturića i dr. Martina Vabuška, pokrenuo Znanstvenu jedinicu Medicinskog centra Zadar, kojoj je od 1982. do 1986. bio voditelj. Bilo je to vrijeme golemog entuzijazma i snažnog poleta zadarske znanstveno-medicinske misli.

Bio je jedan od pokretača *Sekcije za perinatologiju*, a dio nastavne aktivnosti Medicinskog fakulteta iz Splita uspijeva mu se prenijeti u Zadar, pa grupe domaćih studenata ovdje pohađaju seminare i vježbe uz nastavu koja se obavlja na ginekološko-porođajnom odjelu zadarske bolnice.

U monografiji *175 godina od početka rada Primaljske škole u Zadru* (Zadar, 1996.), prof. Franičević autor je opsežnog poglavlja *Škola od 1948. do 1977. godine*, na kraju kojeg je u glavnim crtama prikazao i njezina najdugovječnijeg ravnatelja i – nakon nesretnog rapallskog intermezza za kojeg je primaljska škola bila zatvorena – ponovnog osnivača, prim. dr. Radoslava Akermana.

U poznim godinama života poduzeo se iznimno zahtjevnog istraživanja i pisanja knjige *Zdravstvo otoka Hvara u drugoj polovini XX. stoljeća* (Hvar: Matica Hrvatska, 2008.). U monografiji sačinjenoj od 9 poglavlja, prof. Franičević ispisao ih je 7. Knjiga prikazuje onodobnu zdravstvenu zbilju, počam od grada Hvara, pa sve do zadnje, pomalo sive postaje na otoku – Sućurja, pridodajući joj jasan povijesni i socijalno-kulturni background. U posljednjem poglavlju priložene su biografije 143 liječnika rođenih na Hvaru ili porijeklom s otoka Hvara.

Aktivno je sudjelovao na brojnim kongresima u zemlji i inozemstvu.

Za svog djelatna radnoga vijeka porodilo je više od dvedeset tisuća djece. Jedan je od pionira i vodećih naših stručnjaka iz područja perinatologije, a za svoj rad i znanstveno-istraživački prinos dobitnik je brojnih priznanja i odlikovanja. Tako godine 1972. dobija uglednu nagradu Akademije medicinskih znanosti Hrvatske „Pavao Čulumović“; dobitnik je diplome Sekcije za perinatalnu medicinu Zbora liječnika Hrvatske (1985.), nadalje diplome Ginekološko-akušerske

sekcije Srpskog lekarskog društva, kao i Društva lekara SAP Vojvodine, Sekcije za perinatalnu medicinu Srpskog lekarskog društva te Plakete Udruženja ginekologa-opstetričara Jugoslavije (1988.). Začasnim članom Hrvatskog liječničkoga zbora proglašen je 1990., a potom i Društva za perinatologiju HLZ. Godine 2002., za svoj rad na području ginekologije i porodništva, koji je ocijenjen kao vrijedan prinos razvoju Zadarske županije, dobija nagradu Zadarske županije za životno djelo. Treba reći kako je za svoj znanstveno-istraživački i praktičan rad u bivšoj državi tri puta nagrađivan ordenom (1945., 1974. i 1980.).

Kao liječnik bio je iznimno stručan, vrhunski dijagnostičar s briljantnom medicinskom logikom, vješt i inovativan operater. Vrstan i zanimljiv predavač, prof. Franičević bio je poštovan i omiljen među brojnim naraštajima studenata na medicinskim fakultetima (Zagreb, Rijeka i Split) i učenicama na zadarskoj primaljskoj školi. U odnosu prema pacijentima iskazivao je bliskost i empatiju.

Medicinar širokog obrazovanja, prof. Franičević volio je sport i umjetnost. U Splitu je igrao u juniorskoj ekipi Hajduka i – znao je reći – da kojim slučajem nije izbio Drugi svjetski rat, najvjerojatnije bih postao – nogometaš. Slobodno vrijeme nerijetko je kratio čitajući. I ne samo kratio – duhovno se obnavljao, provjeravao tko smo i u kojem trenutku živimo. Oduvijek je volio književnost, beletristiku. Osim klasičnih djela svjetske i hrvatske beletristike, s velikim je zanimanjem pratio modernu hrvatsku književnost, a posebice neke pisce i kolumniste iz tzv. fakovske, pa i postfakovske generacije (M. Jergović, Z. Ferić, J. Pavičić, R. Perišić, A. Tomić, R. Simić, T. Mravak i dr.).

Bio je lijep čovjek, dostojanstvenoga držanja i finih manira. Priroda ga je obdarila gospodskim štihom i sve to zadržao je do samog kraja života. Samo-kritičan i duhovit, posjedovao je zrnce samo-ironije koja je posebno plijenila.

Ono što je mene osobno privlačilo kod prof. Franičevića bio je neki njegov osobni šarm i

mladenački duh kojim je isijavao do konca svoga života. U razgovoru s njim niste osjećali razliku u godinama, nije postojao tzv. nepremostivi generacijski jaz. Svemu je prilazio znatizeljno, poput dječaka, a opet poentirao bi mudročću iskusna, misaona čovjeka. Posjedovao je dar da u bilo kojem razgovoru smjesta uđe u bit stvari, precizno definira i objasni ono što je sugovornicima možda bilo mutno i nejasno. Posebice je znao iznenaditi i potaknuti lucidnim promišljanjima, opservacijama, te inovativnim idejama koje je iznosio, bilo da se radilo o temama iz struke, socijalne, psihološke i kulturološke problematike, ili jednostavno iz *opće prakse* života i pokatkad sumorne svakodnevice.

U vremenu opijenom estradom, trivijalnostima i potrošačkim erosom, smrću prof. dr. Josipa Franičevića izgubili smo, ne samo stručnjaka i znanstvenika, već i osobu otmjenog i dostojanstvenoga duha koja je poticala, iscjeljivala i smirivala.

Odlaskom posljednjeg od trojice liječnika staroga kova, čovjek se ne mozeći oteti dojmu kako zauvijek iščezava jedna epoha. Nestaje doba posljednjih Mohikanaca među klasično obrazovanim liječnicima koji su se u svom zvanju, radu s pacijentima i neprekidnom usavršavanju dobrim dijelom svoje mladosti, studija medicine i pune radne aktivnosti još itekako služili klasičnim propedeutičkim metodama i pomagalima. Veliki dio njihova radnoaktivnog i stvaralačkog života odvijao se u vrijeme kada je moderna elektronska tehnologija, uporaba brojnih modernih gadgeta, predstavljala još relativno daleku budućnost. Tek ponešto od nje – oni koji su imali hrabrosti upustiti se u stjecanje elektronske pismenosti – mogli su rabiti u poodmaklim godinama svoga života. Je li taj „stari“, usporeniji svijet, svijet drukčijega svjetonazora i etičke paradigme bio sretniji ili manje sretan od današnjega shizofreno ubrzanog, globalno premreženog, stresno naglašenog – ostavljamo na prosudbu psiholozima, sociolozima, futuristima – a možda ponajviše – pjesnicima.

Prim. dr. Mirko Jamnicki Dojmi